

hier en ooit

.....

door Paul de Schipper

De pest veroorzaakt opgezwollen lymfeklieren, koorts en etterende builen. Pestlijders hadden vroeger weinig overlevingskansen. foto René Manders

De pest in den Berg

Wie Geertruidenberg binnenrijdt door de Koestraat, passeert eerst een grasplantsoen met aan de linkerkant een eenzaam hekwerk dat, zo blijkt, een poort moet verbeelden. Hier was ooit de Koepoort, een van de poorten die de stad 's nachts van de boze buitenwereld afsloot. Wie niet deugde, kwam er niet in en wie besmettelijk ziek was, werd de stad uitgezet. Dat geeft het lege grasveld bij de ingang van de Koestraat een extra

Geleerden dachten dat de pest werd veroorzaakt door een giftige wolk

historische lading. Hier moet ooit het pesthuis gestaan hebben, het eindadres van mensen die besmet waren met de 'pasteurella pestis'. Deze bacterie reist mee met de rattenvlo en zorgt voor opgezwollen lymfeklieren in lies, hals en oksels en veroorzaakt koorts en etterende builen.

We hebben het over de pest, een ziekte die vroeger regelmatig deze streken bezocht. Wie de pest kreeg, maakte weinig kans. De 'Zwarte Dood' gedijde vooral dankzij slechte hygiënische omstandigheden, maar de geleerden uit die tijd geloofden dat de pest veroorzaakt werd door een giftige wolk. Pestdokters hulden zich daarom in een zwart vogelkostuum en droegen een afschrikwekkend masker met een snavel. In 1539 staat er net buiten de Koepoort een Lazurus of Pesthuis. Al in 1507 beval het stadsbestuur dat niemand een pestlijder in zijn huis mocht verzorgen, maar dat de zieke onmiddellijk naar het huis buiten de Koepoort gebracht moest worden. In 1581 waren er in Geertruidenberg zoveel pestlijders dat het Pesthuis te klein was en er houten keten bijgebouwd

moesten worden. Een van de ergste pestepidemieën trof de stad in 1625. Er stierven zestig inwoners, onder wie twee burgemeesters. Het bestuur van Geertruidenberg had een eigen rampenplan. 's Avonds werden er op de Markt pektonnen aangestoken. De walmende vaten verspreidden een zwavelachtige damp die 'veranderinge van locht' moest bewerkstelligen. Vier jaar later, in 1529, werd het vuur weer te hulp geroepen om 'de haestige sieckte' uit te branden.

In 1635 werd de maatregel dat de bewoners thuis geen pestlijders mochten verzorgen, verzacht. Het stadsbestuur verordendeerde wel dat tijdens de verpleegperiode het betreffende huis gesloten moest blijven. Ging de zieke dood, dan moest het huis zes weken dichtblijven. Wie een pestlijder verzorgde, hoorde een bos stro naast de voordeur te hangen, tot veertien dagen na de genezing of tot zes weken na het overlijden.

Huisgenoten van de pestlijder kregen een uitgaansverbod. Slechts één persoon, herkenbaar aan een witte lap op de buitenkant van de kleding, mocht het huis verlaten om boodschappen te doen; op voorgeschreven tijden: 's morgens tussen 9 en 10 uur en 's middags tussen 2 en 4 uur. Personen uit een besmet huis mochten geen water halen uit een publieke waterput. Men mocht wel een emmer voor de deur zetten, die dan door behulpzame burens gevuld kon worden.

Verbeterde hygiëne dwong de pest op de terugtocht. De wereldgezondheidsorganisatie WHO meldt tegenwoordig wereldwijd nog maar duizend tot drieduizend gevallen per jaar. De ziekte is goed te behandelen met antibiotica.

Bron: De Dongebode, uitgave Oudheidkundige Kring Geertruidenberghe, maart 1997